

Procesretlige emner af relevans i forvaltningssager

Danske Miljøadvokater – temadag den 11. november 2015

Partner, advokat (H) Håkun Djurhuus

Disposition

- **Sagsstrategi**
  - Bevissikring og bevisoptagelse
  - Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - Fremlæggelse af juridiske responsa
  - Ensidedt indhentede erklæringer
  - Rette sagsøgte
  - Påstande
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Sagsstrategi

- Rockwool – U.1991.674 H
- Gavnø – MAD 2002.1477 og MAD 2003.394
- Kolding – U.2005.2923 H

Rockwool-Dommen

(U 1991.674 H, kommenteret i U1992B.34ff)

Emne:

Olietankbekendtgørelsen - påbud om oprensning - culpa.

Sagens baggrund

I 1962 købte Rockwool en naboejendom med henblik på senere udvidelse af eksisterende virksomhed.

I 1987 foretog Rockwool udgravninger på ejendommen med henblik på at opføre en administrationsbygning.

I forbindelse hermed konstateres der en olieforurening i tilknytning til nogle gamle nedgravede olietanke på ejendommen. Rockwool anmeldte i overensstemmelse med Olietankbekendtgørelsen straks olieforureningen til Høje Tåstrup Kommune.

Rockwool-Dommen

(U 1991.674 H, kommenteret i U1992B.34ff) –
(fortsat)

Det kunne i sagen lægges til grund, at olieforureningen var sket, før Rockwool overtog den pågældende ejendom, ligesom det kunne lægges til grund, at Rockwool ved overtagelsen af ejendommen hverken vidste eller burde vide noget om forureningen.

Høje Tåstrup Kommune påbød i medfør af Olietankbekendtgørelsens § 16 (nu § 22) Rockwool at foretage oprensning. Rockwool efterkom påbuddet under protest.

Rockwool påklagede Kommunens påbud til Miljøstyrelsen, der stadfæstede påbuddet i overensstemmelse med gældende praksis.

Rockwool anlagde herefter sag mod Høje Tåstrup Kommune og Miljøstyrelsen og krævede de med oprensningen forbundne omkostninger - ca. kr. 600.000 - tilbagebetalt under anbringende af, at påbuddet var uhjemlet.

Østre Landsret frifandt Høje Tåstrup Kommune og Miljøstyrelsen.

Rockwool-Dommen

(U 1991.674 H, kommenteret i U1992B.34ff) –
(fortsat)

Sagen blev anket til Højesteret, der dømte Høje Tåstrup Kommune og Miljøstyrelsen at godtgøre Rockwool de med oprensningen forbundne omkostninger. Højesteret fastslog i forbindelse med dommen, at Olie-tankbekendtgørelsens § 16 ikke indeholdt den fornødne hjemmel til at pålægge Rockwool at afholde oprensnings-omkostningerne:

"Som sagen foreligger oplyst, må det lægges til grund, at forureningen er sket før appellants overtagelse af grunden, at appellanten ikke havde eller burde have haft kendskab til forureningen, og at de omhandlede foranstaltninger ikke har været en forudsætning for det af appellanten iværksatte byggeri. Efter forarbejderne til bekendtgørelse nr. 386 af 21. august 1980 sammenholdt med de ansvarsregler, der i øvrigt gælder i miljø-beskyttelseslovgivningen, findes bestemmelserne i bekendtgørelsens § 16 at måtte forstås således, at de ikke har givet fornøden hjemmel til at pålægge appellanten at betale udgifterne ved arbejderne."

Højesteretsdommer Poul Sørensens kommentarer til Rockwool- dommen – U 1992B.34 ff

"Efter en sådan utvetydig udtalelse i betænkningen om, at bestemmelserne i stk. 3 og 5 ikke gælder, når forureningen ikke skyldes grundejerens forhold – og hvor betænkningen i disse tilfælde sætter lighedstegn mellem ansvaret for skade på tredjemand's ejendom og for forholdene på egen ejendom – var der i hvert fald ikke grundlag for at pålægge Rockwool nogen betalingspligt over for det offentlige alene i medfør af Olie-tank-bekendtgørelsens § 16, stk. 5. Det måtte vel også være tvivlsomt, om bemyndigelsesbestemmelsen i miljøbeskyttelseslovens § 11 (nu § 19) overhovedet indeholder hjemmel for i en bekendtgørelse at pålægge en sådan betalingspligt, hvis denne i øvrigt ikke er hjemlet i loven eller andre retsregler.

Uden særlig hjemmel kan ansvar for foranstaltninger til forebyggelse af skader derfor ikke pålægges i videre omfang end erstatningsansvaret for allerede indtrufne skader."

Gavnø – MAD 2002.1477 og MAD 2003.394

Sagen angik, om der var adgang til at forbyde offentlighedens færdsel gennem en avlsgård og via et kørespor gennem en dyrefold.

I MAD 2002.1477 havde Naturklagenævnet stadfæstet afgørelsen om, at tre låger skulle holdes åbne for offentlighedens færdsel, men at færdsel gennem avlsgården syd om driftsbygningerne kunne lukkes.

Efterfølgende skete der fjernelse af vejene frem til lågerne, og i stedet var der som adgang til Gavnø fra avlsgården etableret et fast kørespor gennem en dyrefold med grise.

Amtet fandt, at køresporet og vejen gennem avlsgården nu var den eneste adgangsvej og påbød derfor åbning af vejen for offentlighedens adgang samt fjernelse af forbudsskiltning. Påbuddet blev påklaget til Naturklagenævnet.

Naturklagenævnet fandt, ikke at der Gavnø havde grundlag for at indrette sig i tillid til, at der var truffet en endelig afgørelse vedrørende vejen syd om driftsbygningerne, og at nævnet i den tidligere sag ikke havde stilling til dette vejforløb. Selvom offentlighedens adgang på veje i nærheden af landbrugsejendomme altid ville medføre gener, fandt nævnet ikke at færdsel på denne vej ville medføre sådanne gener for den erhvervsmæssige drift, at dette kunne begrunde lukning.

Kolding – U.2005.2923 H (1)

Udgangspunktet for sagen var en afvejning af genopretningsprincippet, herunder i JFL § 48, stk. 1 og det almindeligt gældende forvaltningsretlige proportionalitetsprincip.

I dommen fremkommer Højesteret med specielt én, særdeles bemærkelsesværdig, præmis.

Under henvisning til bl.a. forarbejderne til jordforureningslovens § 41 citerede Højesteret følgende fra forarbejderne:

"For at der kan gives et påbud om oprydning, skal der være en miljø- eller sundhedsmæssig begrundelse for foranstaltningen. Ved en forurening, som ikke er særlig mobil, og som ligger dybt nede i jorden, må det vurderes, hvorvidt forureningen nu eller i fremtiden vil kunne udgøre noget problem."

Kolding – U.2005.2923 H (2)

Herudover anførte Højesteret – helt centralt – følgende:

"Højesteret finder, at proportionalitetsprincippet bl.a. må føre til, at en forurening eller restforurening med olie – uafhængigt af omkostningernes størrelse – som udgangspunkt ikke kan påbydes fjernet, hvis der foreligger en høj grad af sikkerhed for, at den hverken aktuelt eller i fremtiden indebære en miljø- eller sundhedsmæssig risiko."

Bevisbyrden og et særdeles skærpet beviskrav påhviler således den påbudsadressat, der argumenterer for at efterlade en restforurening. Dette er en særdeles væsentlig pointe.

Disposition

- ~~Sagsstrategi~~

- **Bevissikring og bevisoptagelse**

- Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - Fremlæggelse af juridiske responsa
  - Ensidigt indhentede erklæringer
  - Rette sagsøgte
  - Påstande
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Bevissikring og bevisoptagelse

- Frembringelse af bevismateriale: Aktindsigt – et vigtigt instrument
  - De nye regler om syn og skøn
  - Retsplejelovens § 343
  - Prøvelse af forvaltningens skøn
  - Ekspropriation, erstatning og udmåling
  - Skønstema – juridiske spørgsmål
-

Frembringelse af bevismateriale

Aktindsigt – et vigtigt instrument:

Offentlighedsloven

Forvaltningsloven

Miljøoplysningsloven

Processuelle opfordringer i henhold til retsplejeloven

Tredjemands edition i henhold til retsplejelovens § 299 – sagkyndige erklæringer som alternativ eller supplement til skønserklæringer

De nye regler om syn og skøn (1)

- Folketinget vedtog den 25. juni 2014 lov nr. 737 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love.
  - Lovændringerne i relation til retsplejeloven trådte i kraft den 1. juli 2014, bortset fra ændringslovens § 1, nr. 18, 31 og 79-81, der trådte i kraft den 1. januar 2015 (bestemmelser vedrørende underskrift på processkrifter og nogle bestemmelser om tvangsauktion).
-

De nye regler om syn og skøn (2)

De seneste ændringer af retsplejeloven – ikrafttræden 1. juli 2014:

Retsplejelovens § 197, stk. 2

"Stk. 2. Retten kan afvise spørgsmål, som ligger uden for skønsmandens faglige kompetence eller rettens afgørelse om foretagelse af syn og skøn, eller som skønnes at være uden betydning for sagen, jf. § 341. Retten kan endvidere afvise spørgsmål, som på en utilbørlig måde forsøger at lede skønsmanden i en bestemt retning, eller som forudsætter, at skønsmanden tager stilling til spørgsmål, som det er op til retten at tage stilling til."

Næsten alle spørgsmål kan stilles

De nye regler om syn og skøn (3)

De seneste ændringer af retsplejeloven – ikrafttræden 1. juli 2014:

Retsplejelovens § 201

"Inden udpegningen i en borgerlig sag sendes begæringen om syn og skøn samt spørgsmålene til den skønsmand, som påtænkes udpeget (...)."

De nye regler om syn og skøn (4)

Udenretligt syn og skøn:

Ulemper:

- Intet forum for afgørelse af tvister under skønssagen
  - Ikke hjemmel til at pålægge sagsomkostninger. Kræver derfor klar aftale herom
  - Ingen judiciel kontrol. Retsplejelovens regler gælder ikke, og andre regelsæt skal i givet fald aftales
  - Svært at anvende over for senere indtrædende parter
  - Formentlig ringere bevisvægt under en senere indenretlig sag end indenretlige skønserklæringer
  - U 2010.38 Ø hvor et udenretligt syn og skøn om olieslamforurening ikke var omfattet af Rpl § 210.
-

De nye regler om syn og skøn (5)

Indenretligt syn og skøn uden samtidig retssag – RPL § 343:

Fordel:

Billigere fremgangsmåde med henblik på at afklare, om der er grundlag for at føre retssag. Kan således virke procesbesparende. Der ofte være mulighed for at indgå forlig på baggrund af skønserklæring tilblevet i medfør af RPL § 343.

Retsplejelovens § 343

Om udmeldelse af syn og skøn i medfør af RPL § 343, stk. 1: Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 260 af 8. juni 1979 på baggrund af et forslag i Retsplejerådets betænkning om behandling af borgerlige sager (Bet. 698/1973).

Positivt kriterium: Hensigtsmæssighed, jf. Bet. 698/1973: *"Der bør næppe i lovens opstilles betingelser for bevisoptagelsen. Bevisoptagelse bør kunne finde sted, når retten finder det hensigtsmæssigt."*

Negativt kriterium: Irrelevans – RPL § 341

Kan der, mens en sag behandles ved forvaltningsmyndighederne, og altså før den verserer som retssag, udmeldes syn og skøn iht. Retsplejelovens § 343 til brug for forvaltningsmyndighedernes vurdering af sagen?

Hørlyck: *"Hertil kommer også det foran omtalte biformål, nemlig at undgå retssager. Det er indlysende, at optagelse af syn og skøn, medens sagen verserer for skattemyndighederne, kan bidrage til en forligsmæssig løsning uden at sagen skal indbringes for domstolene."*

Relevant at foretage isoleret bevisoptagelse i jordforureningssager. Dermed behøver en oprensning ikke afvente en eventuel retssag. Gennemførelsen følger de almindelige regler om bevisførelse i retsplejeloven.

Retsplejelovens § 343

U 2003.496 Ø (MAD 2002.1284) – Mogenstrup

B havde i en årrække indvundet råstoffer på arealer stillet til rådighed af C. I forbindelse ansøgning om fornyet indvindingstilladelse, fandt Amtskommunen, at det krævedes tilvejebringelse af regionplantillæg med tilhørende VVM-redegørelse.

Ifølge B og C var regionplantillægget behæftet med væsentlige faggeologiske fejlvurderinger og VVM-redegørelsen var mangelfuld. B og C begærede optagelse af syn og skøn efter retsplejelovens § 343, stk. 1.

Landsretten udtalte, at der gælder særlige procedurer for vedtagelse af generelle, offentlige forskrifter, herunder regionplaner, og at:

"Det må anses for uforeneligt med disse og lignende procedurer at tillade personer, der ønsker at ytre sig om et forslag, at foretage syn og skøn efter retsplejelovens § 343 med henblik på at kunne fremkomme med et særligt kvalificeret grundlag for deres synspunkt."

Retsplejelovens § 343

U.2004.1634 V:

G søgte om tilladelse til etablering af en svineproduktion. Amtet og senere Naturklagenævnet traf afgørelse om, at der skulle foretages VVM-undersøgelse.

G anlagde sag mod Amtet og Naturklagenævnet med påstand om, at de skulle anerkende, at den ansøgte etablering ikke var VVM-pligtig.

Under sagen begærede G afholdelse af syn og skøn. Landsrettens flertal på 2 udtalte følgende om planlovens VVM-regler:

"Iværksættelse af en sådan procedure, der indebærer bl.a. en offentlighedsfase og en politisk beslutningsproces, har til formål at varetage hensynet til at værne landets natur og miljø under inddragelse af en samfundsmæssig helhedsvurdering, jf. herved planlovens § 1. Vi finder det uforeneligt med hensynene bag planlovgivningens regler om VVM-pligt, at en sagsøger ved hjælp af en sagkyndig vurdering indhentet i forbindelse med en retssag skulle opnå, at planmyndighederne blev afskåret fra at varetage den bredere samfundsmæssige vurdering, som en VVM-redegørelse er udtryk for. Da endvidere fremgangsmåden med indhentning af en VVM-redegørelse må antages at give sagsøgeren tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser, herunder ved inddragelse af udsagn fra eksperter, stemmer vi for ikke at tage begæringen om iværksættelse af syn og skøn til følge."

Retsplejelovens § 343

U.2004.1634 V:

Mindretallet på 1 dommer udtalte, at Amtet udøvet et skøn over, om G's udvidelse af ejendommen var VVM pligtig, og at Naturklagenævnet har prøvet de retlige spørgsmål. Dommerne henviste til, at der efter planloven var adgang til at indbringe afgørelserne for landsretten, og at landsretten kunne efterprøve retsanvendelsen i forbindelse med skønsudøvelsen og den konkrete subsumption.

En vurdering af G's, om udvidelse af svineproduktionen måtte antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet, og dermed var VVM-pligtig, beroede på en konkret vurdering af samtlige foreliggende oplysninger om anlægget og det omliggende miljø, og Amtet fået foretaget faglige beregninger og vurderinger af materialet.

Under henvisning hertil udtalte dommeren:

"Jeg finder derfor – uanset VVM-procedurens særlige karakter – at sagsøgeren skal have adgang til ved sædvanlig bevisførelse at forsøge at imødegå de faglige vurderinger, der har dannet grundlag for afgørelsen om pålæg af VVM-pligt. Herefter, og da det begærede syn og skøn ikke på forhånd kan antages at være uden betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 341, stemmer jeg for at tage sagsøgerens begæring om udmeldelse af syn og skøn til følge."

Prøvelse af forvaltningens skøn

Grundlovens § 63, stk. 1:

"Domstolene er berettigede til at påkende ethvert spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser. Den, der vil rejse sådant spørgsmål, kan dog ikke ved at bringe sagen for domstolene unddrage sig fra foreløbig at efterkomme øvrighedens anbefaling."

Fuld prøvelse af legalitet ved domstolene

Begrænset prøvelse af det forvaltningsmæssige skøn

Højesteretsdommer Jens Peter Christensen i Højesteret – 350 år, 2011, side 246:

*"Sagen er imidlertid den, **at ingen højesteretsdom – eller vistnok nogen dom i øvrigt – endnu har underkendt en forvaltningsafgørelse, fordi den blev fundet åbenbart urimelig.** (...) Det nærmeste Højesteret er kommet anvendelse af kriteriet om åbenbar urimelighed som grundlag for prøvelse af forvaltningens skønsmæssige afgørelser, er tilfælde, hvor retten har stadfæstet domme i henhold til landsrettens grunde, hvor landsretten anførte "åbenbart urimelig"-kriteriet som en del af domsbegrundelsen."* (Fremhævet her).

Kriterium: Åbenbart urimelig

Prøvelse af forvaltningens skøn

Bilka One Stop Fields – MAD 2011.318 Ø

Sagen angik Naturklagenævnets afgørelse om, at indretning af stormagasin i Fields i Ørestaden var i overensstemmelse med lokalplanen.

Naturklagenævnet havde opstillet fem kriterier for, at der var tale om et stormagasin:

- Der skulle foreligge én større butik
- Den overvejende andel var udvalgsvarer og et bredt sortiment heraf
- Det var en sammenhængende butiksenhed uden skillevægge
- Den fremtrådte designmæssigt som en enhed
- Den kunne åbnes og lukkes som en enhed

De Samvirkende Købmænd gjorde gældende, at projektet ikke opfyldte de opstillede kriterier

Naturklagenævnet påstod at de relevante planlægningsmæssige kriterier lå til grund for afgørelsen, og at der ikke var påvist et grundlag for tilsidesættelse af nævnets vurdering, herunder at vurderingen var åbenbart urigtig.

Landsretten lagde til grund, at de fem kriterier var saglige og relevante, men at kriterierne vurderet punkt for punkt enten ikke eller kun i begrænset omfang var opfyldt for projektet. Projektet indebar dermed grundlæggende afvigelser fra, hvad der efter planretligt relevante kriterier kunne betegnes et stormagasin. Følgelig var projektet i strid med lokalplanen.

Prøvelse af forvaltningens skøn

U.2003.573 H (TfL 2003.78):

A søgte om landzonetilladelse samt tilladelse efter bekendtgørelse nr. 877/1998 om erhvervsmæssigt dyrehold mv. til at drive dyrehold, da dyreholdet lå tæt på to naboejendomme. Kommunen meddelte tilladelse på nærmere angivne vilkår.

Naboerne påklagede tilladelsen til Skov- og Naturstyrelsen, som stadfæstede tilladelsen, dog med yderligere vilkår.

Naboerne påstod herefter Skov- og Naturstyrelsen dømt til at anerkende, at tilladelsen var ugyldig.

Landsretten fandt det ikke godtgjort, at støjgenerne fra A's dyrehold oversteg de i tilladelsen fastsatte grænser. Det blev imidlertid lagt til grund, at der i perioder forekom betydelige lugtgener fra dyreholdet, men forholdet kunne ikke i sig selv medføre at tilladelsen var ugyldig.

Det fandtes heller ikke godtgjort, at det burde have stået klart for myndighederne, at det ikke ville være muligt at drive dyrehold fra ejendommen uden at påføre omgivelserne ikke uvæsentlige lugtgener.

Da naboerne ikke i øvrigt havde godtgjort, at myndighedernes afgørelse "... har ført til et **åbenbart urimeligt resultat**, finder landsretten ikke tilstrækkeligt grundlag for at anse afgørelsen for ugyldig." (Fremhævet her).

Højesteret stadfæstede af de grunde, der anførtes af landsretten.

Prøvelse af forvaltningens skøn

U.2008.2793 H: Sagen angik, om der burde være foretaget nabohøring efter planlovens § 20. Kommunen havde skønnet, at nabohøring ikke var nødvendigt, og landsretten fandt "*... ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens skøn som åbenbart urimeligt.*"

Højesteret stadfæstede af de grunde, landsretten havde anført.

U.2009.974 H: En pige havde ansøgt Integrationsministeriet om familiesammenføring, men fået afslag. For Højesteret havde pigen gjort gældende, at afslaget var "åbenbart urimeligt". Højesteret fastslog, at man ikke fandt "*... grundlag for at tilsidesætte det udøvede skøn som åbenbart urimeligt ...*"

U.2010.2205 H: Sagen vedrørte Naturklagenævnets stadfæstelse af Nordjyllands Amts afslag på tilladelse til glasoverdækning. For Højesteret gjorde appellanten gældende, at Naturklagenævnets afgørelse burde tilsidesættes som åbenbart urimelig og i strid med proportionalitetsprincippet.

Højesteret, der stadfæstede landsrettens afgørelse, bemærkede, at det appellanten "*... i øvrigt har anført om tilsidesættelse af forvaltningens afgørelse, ikke kan føre til et andet resultat ...*"

Herved lod Højesteret det stå åbent, hvilken betydning åbenbar urimelig kan have som grundlag for domstolsprøvelse efter grundlovens § 63.

Ekspropriation, erstatning og udmåling

Landsretsdøm om bevisvurdering i sag om erstatning for vindmølleopstilling

Der er ved lov om fremme af vedvarende energi (lovbekendtgørelse nr. 122 af 6. februar 2015) fastlagt regler om erstatning fra vindmølleopstillere til ejere af beboelsesejendomme i nærområdet, der påføres et værditab af mere end bagatelagtig størrelse.

I mangel af enighed om udmåling af erstatning i forholdet mellem vindmølleopstillere og berørte beboelsesejendomme udmåles eventuel erstatning af taksationsmyndigheden, der i denne sag bestod af en juridisk professor, ph.D., og en statsautoriseret ejendomsmægler, der traf afgørelse vedrørende erstatningsudmålingen.

I denne sag var der uenighed om erstatningsudmålingen, hvilket bl.a. beroede på en lang række tekniske forhold, herunder betydning for jagtaktiviteter i det berørte område mm.

Ekspropriation, erstatning og udmåling

Taksationsmyndighedens erstatningsudmåling skal – ifølge lovens forarbejder – ske baseret på et konkret, individuelt skøn, der igen skal være baseret på de konkrete lokale forhold, og tage hensyn til områdets karakter og ejendomspriserne i området mm.

I den konkrete sag vurderede taksationsmyndigheden værditabet til 150.000 kr. Taksationsmyndigheden vurderede, at dette udgjorde mindre end 1 % af ejendommens værdi, hvorfor der ikke skulle udbetales erstatning overhovedet (bagatelkrav).

Den erstatningssøgende indbragte udmålingsafgørelsen for Retten i Randers med krav om en erstatning på 3 mio. kr.

Der blev for taksationsmyndigheden fremlagt en udtalelse fra en skovrider under Naturstyrelsen vedrørende konsekvenser for kronvildtbestanden.

Erklæringen fra skovrideren var rekvireret af taksationsmyndigheden og udgjorde altså ikke en ensidigt indhentet sagkyndig erklæring.

Den erstatningssøgende indhentede egenhændigt en vurdering hos et selskab, der er sagkyndigt inden for skov- og naturejendomme. Denne vurdering angav et værditab på ikke mindre end 5.500.000 kr.

Skattemyndighederne nedsatte som følge af vindmølleopstillingen, angiveligt på eget initiativ, den offentlige ejendomsvurdering med 3 mio. kr.

Ved sagens behandling ved byretten blev der tilige indhentet en skønserklæring. Skønsmanden var statsautoriseret ejendomsmægler med særlig indsigt i værdiansættelse og salg af skovejendomme.

Skønsmanden skønnede værditabet til ca. 2.500.000 kr.

Der blev, til al overflod, endvidere afholdt syn og skøn vedrørende støjforhold.

I dommen for byretten, der blev afsagt af tre juridiske dommere, udtalte retten, at retten ikke fandt, at det alene med skønsmandens vurdering var bevist, hvad værditabet på ejendommen var. I præmisserne fremhævede retten, at skønsmanden ikke i forbindelse med sine værdiskøn havde indhentet konkrete oplysninger om, til hvilke priser andre

skovejendomme med nærtstående vindmøller var handlet.

Retten fremdrog herefter det forhold, at skattemyndighederne af egen drift havde nedsat den offentlige ejendomsvurdering på baggrund af vindmølleopstillingen med først 1,5 mio. kr. og efter en klage med 3 mio. kr.

Retten fastlagde herefter skønsmæssigt erstatningen til 2 mio. kr., hvilket landsretten stadfæstede.

I sagen forelå der en vurdering fra den ved lov nedsatte taksationsmyndighed, hvori der medvirkede en statsautoriseret ejendomsmægler, en ensidigt indhentet erklæring fra et sagkyndigt firma, en værdimæssig vurdering fra skattemyndighederne og disses klageindsans og en vurdering fra en af retten, via anbefaling fra Dansk Ejendomsmæglerforening, udmeldt skønsmand.

Det interessante ved sagen er at konstatere, hvorpå bevisvurderingen navnlig støtter sig i relation til erstatningsudmåling for værditab.

Der er næppe nogen tvivl om, at den udmeldte skønsmand (den statsautoriserede ejendomsmægler) alene ved sin erklæring ikke kunne vælte taksationsmyndighedens udmåling (hvor der ligeledes medvirkede en statsautoriseret ejendomsmægler).

Det er interessant at notere sig, at retten i relation til vurdering af skønserklæringen tillagde det særskilt bevismæssig betydning, at skønsmanden kun havde »skønnet«, og altså ikke havde indhentet empirisk materiale i form af oplysninger om prisfastsættelse i tilsvarende sager.

Retten har næppe tillagt den ensidigt indhentede erklæring fra skovfirmaet betydning, og erklæringen var dog også ganske excessiv og afveg væsentligt fra enhver anden værdivurdering i sagen.

Det må derfor antages, at skattemyndighedernes notorisk, uvildige vurdering, sammen med skønserklæringen, har bevirket den voldsomme udmålingsforskel, som dommen i forhold til taksationsmyndighedens vurdering er udtryk for.

Vestre Landsrets 14. afdelings dom af 12. juni 2015 i sag V.L. B-2580-13.

Skønstema – juridiske spørgsmål

SYN OG SKØN – KRAV TIL SKØNSTEMA/SPØRGSMÅL

Følgende krav kan udledes af retspraksis:

Spørgsmålene skal være

1. konkrete
2. klare
3. neutrale (ikke ledende eller kaptiøse)
4. relevante (retsplejelovens § 341)
5. omfattet af syns- og skønsmandens sagkundskab.

Skønsmændene skal ikke besvare juridiske spørgsmål – grænsedragningen vil ofte være vanskelig.

Hovedindhold af rekvirentens/sagsøgerens skønstema:

1. Kan der konstateres skade i relation til en konkret bygningsdel – skadens omfang ønskes beskrevet.
2. Var forholdet konstaterbart ved den visuelle besigtigelsesmetode, beskrevet i bekendtgørelse m.v. på tidspunktet for tilstandsrapportens udarbejdelse?
3. Hvorledes kan skade, herunder årsag, udbedres?
4. Hvad koster det?
5. Forbedringsandel.

Skønstema – juridiske spørgsmål

1. Brugen af ordet "burde" – mulige alternativer?
  2. Brugen af juridisk betonedede udtryk – alternativ løsning?
  3. Anmodning om "alternativ besvarelse" under opstilling af diverse forudsætninger ("Hvis det lægges til grund ...").
-

Disposition

- ~~Sagsstrategi~~
  - ~~Bevissikring og bevisoptagelse~~
  - **Vidneførelse af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse**
  - Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - Fremlæggelse af juridiske responsa
  - Ensidede indhentede erklæringer
  - Rette sagsøgte
  - Påstande
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Vidneførelse af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse

Om afhøring af ansatte ved den relevante forvaltningsmyndighed – RPL § 169:

"Tjenestemænd eller andre, der handler i offentligt eller dermed ligestillet hverv, må ikke uden samtykke af vedkommende myndighed afkræves vidneforklaring om et forhold, med hensyn til hvilke, der i det offentliges interesse påhviler dem tavshedspligt. For medlemmer af Folketinget kræves samtykke af tingets formand og vedkommende minister.

Nægtes samtykke kan retten, såfremt forklaringens afgivelse findes at være af afgørende betydning for sagens udfald, pålægge vedkommende myndighed overfor retten at redegøre for grundene til nægtelsen. Finder retten herefter, at hensynet til hemmeligholdelse bør vige for hensynet til sagens oplysning, kan den bestemme, at vidneforklaring skal afgives ..."

Vidneførelse af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse

U 2009.509 Ø - Skodsborg:

I forbindelse med en VVM-sag i tilknytning til etablering af en strand-park ved Skodsborg afhørte Transportministeriet i 1. instans en afdelingschef, der i nogen grad udtalte sig som sagkyndig. Den pågældendes vidneafhøring indgik i præmisserne i byrettens dom.

Med henblik på at minimere sagsomkostningerne fravalgte appellanten at gennemføre et omkostningstungt syn og skøn. Appellanten anmodede i stedet landsretten om tilladelse til at afhøre et uvildigt sagkyndigt vidne, hvis forklaring i alt væsentligt skulle være baseret på vidnets paratviden.

Under disse omstændigheder tillod landsretten afhøring af det sagkyndige vidne som alternativ til gennemførelse af et syn og skøn.

Disposition

- ~~Sagsstrategi~~
  - ~~Bevissikring og bevisoptagelse~~
  - ~~Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse~~
  - **Sagkyndige vidner – ekspertudpegede**
  - Fremlæggelse af juridiske responsa
  - Ensidedt indhentede erklæringer
  - Rette sagsøgte
  - Påstande
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Sagkyndige vidner – ekspertudpegede

Der kan ikke føres sagkyndige vidner under hovedforhandlingen, hvis man herved tilsigter at omgå forbuddet mod fremlæggelse af énsidigt indhentede sagkyndige erklæringer.

Hvis det er muligt at gennemføre bevisoptagelse og sagkyndig vurdering gennem en traditionel sagkyndig erklæring eller skønserklæring, skal denne fremgangsmåde anvendes.

Forbuddet i retsplejelovens § 341 mod irrelevant bevisførelse kan føre til, at afhøring af sagkyndige vidner afskæres.

U.2009.509 Ø (Skodsborg)

Disposition

- ~~Sagsstrategi~~
  - ~~Bevissikring og bevisoptagelse~~
  - ~~Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse~~
  - ~~Sagkyndige vidner – ekspertudpegede~~
  - **Fremlæggelse af juridiske responsa**
  - Ensidigt indhentede erklæringer
  - Rette sagsøgte
  - Påstande
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Fremlæggelse af juridiske responsa

U.1998.276 H: Et juridisk responsum indhentet **inden** sagsanlæg må ikke fremlægges, når modparten protesterer

U 1996.1293/1H og U.2011.479 H: Juridiske responsa indhentet **efter** et sagsanlæg må ikke fremlægges, når modparten protesterer

U.2014.138 H:

Byretten tillod ikke responsummet fremlagt med begrundelsen om:

"Idet det således ikke kan udelukkes, at udtalelsens indhold er påvirket af den måde, sagen er forelagt på, Jf. Højesterets kendelse gengivet i U.1998.276H, og under hensyn til den af sagsøgte fremhævet højesteretspraksis, finder retten, at responsummet i denne sag ikke bør tillades fremlagt."

Derimod fandt landsretten det modsatte:

"Det juridiske responsum ... er udarbejdet af professor, dr. Jur. Erik Werlauff den 30. juni 2011, og sagen er anlagt ved stævning dateret 27. februar 2012. Da responsummet således er indhentet før sagens anlæg tillades det, uanset at det er ensidigt indhentet, fremlagt ..."

Fremlæggelse af juridiske responsa

U.2014.138 H:

Der blev opnået tredjeinstansbevilling, og Højesteret med deltagelse af 7 dommere afsagde følgende kendelse:

"Sagen angår, om et ensidigt indhentet responsum vedrørende dansk ret kan fremlægges som bevis i sagen eller indgå i sagen til brug for den juridiske argumentation.

Et juridisk responsum om dansk ret angår ikke bevisførelsen, og et sådan responsum kan derfor ikke fremlægges som bevis i sagen. Der er ikke regler i retsplejeloven, som særligt regulerer, om et ensidigt indhentet juridisk responsum om dansk ret kan indgå i en sag til brug for den juridiske argumentation.

Retten skal bygge sin afgørelse på anvendelse af gældende dansk ret. Parterne vil i almindelighed behandle sagens juridiske problemer i deres processkrifter og i deres procedure, og det er ikke usædvanligt, at parterne til brug for deres procedure har udarbejdet en materialesamling, der indeholder de relevante retsregler, juridisk litteratur mv.

På denne baggrund finder Højesteret, at et ensidigt indhentet juridisk responsum om dansk ret kan indgå i en sag på samme måde som partsindlæg og juridisk litteratur. Professor, dr.jur. Erik Werlauffs **responsum af 30. juni 2011 kan således indgå i sagen til brug for den juridiske argumentation, men ikke som bevis ...** (Fremhævet her).

Disposition

- ~~Sagsstrategi~~
  - ~~Bevissikring og bevisoptagelse~~
  - ~~Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse~~
  - ~~Sagkyndige vidner – ekspertudpegede~~
  - ~~Fremlæggelse af juridiske responsa~~
  - **Ensidigt indhentede erklæringer**
    - Rette sagsøgte
    - Påstande
    - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
    - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
    - Opsættende virkning
    - Forvaltningsretlig retskraft
    - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Ensidigt indhentede erklæringer

U 2011.3074 H (TBB 2011.707):

Erklæring, der ensidigt var indhentet forud for sagsanlæg, tilladt fremlagt og forelagt skønsmand

U 2011.151 H:

Fremlæggelse af erklæring, der ensidigt var indhentet af sagsøger, tilladt, da erklæringen angik forhold af teknisk, økonomisk eller lignende karakter og indhentet inden sagsanlægget

U 2014.1532 H:

Speciallægeerklæring indhentet af Arbejdsskadestyrelsen efter anlæg af erstatningssag kunne fremlægges som bevis og forelægges for Retslægerådet

Konsekvenser, tendenser og Højesterets liberalisering

Disposition

- ~~— Sagsstrategi~~
  - ~~— Bevissikring og bevisoptagelse~~
  - ~~— Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse~~
  - ~~— Sagkyndige vidner – ekspertudpegede~~
  - ~~— Fremlæggelse af juridiske responsa~~
  - ~~— Ensidigt indhentede erklæringer~~
  - **Rette sagsøgte**
  - Påstande
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Rette sagsøgte

- Hvem skal sagsøges?
    - 1. instans?
    - 2. instans?
    - Dem begge?
  - Forskellen på "de to nævn"
  - Fuld eller begrænset prøvelse?
  - MAD1998.870H (Flemming Winther i Solrød)
  - Kommunen var ikke rette sagsøgte, da kommunens afgørelse havde været prøvet af Naturklagenævnet
-

Disposition

- — Sagsstrategi
  - — Bevissikring og bevisoptagelse
  - — Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - — Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - — Fremlæggelse af juridiske responsa
  - — Ensidigt indhentede erklæringer
  - — Rette sagsøgte
  - **Påstande**
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Påstande

Eksempler:

"Natur- og Miljøklagenævnet skal anerkende, at nævnets afgørelse af den ... i sag nr. ... er ugyldig."

"Natur- og Miljøklagenævnet skal anerkende, at nævnets afgørelse af den ... i sag nr. ... er ulovlig."

"Miljøministeren skal anerkende, at randzonenloven er grundlovsstridig."

"Miljøministeren skal anerkende, at randzonenloven er ulovlig, fordi grundlovens § 73 ikke er overholdt."

Disposition

- — Sagsstrategi
  - — Bevissikring og bevisoptagelse
  - — Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - — Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - — Fremlæggelse af juridiske responsa
  - — Ensidigt indhentede erklæringer
  - — Rette sagsøgte
  - — Påstande
  - **Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar**
  - Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar

Erstatningsansvar efter de almindelige (uskrevne) erstatningsregler

Lovfæstet – eksempelvis JFL § 76, stk. 4:

"Hvis det af en påbudt undersøgelse, jf. § 40, fremgår, at der ikke er konstateret forurening på det undersøgte areal, eller at forureningen ikke helt eller delvist kan henføres til påbudsadressaten, skal den miljømyndighed, der har påbudt undersøgelsen, dække de udgifter, som påbudsadressaten har afholdt til opfyldelse af påbuddet."

Kriterium: Erstatningsretlig værnet interesse

Hvis myndighedens afgørelse bliver kendt ugyldig, er det lig med culpa?

Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar

MAD 2010.849 H – Bilka Horsens – Erstatningssagen

En række købmand anlagde – parallelt med sagen om retlig lovliggørelse – sag med påstand om erstatning for det omsætningstab, som var påført fire dagligvarebutikker fra Bilka åbnede i 2001 og til udgangen af 2003.

Landsretten udtalte, at *"Det er en forudsætning for [købmændenes] erstatningskrav, at deres individuelle interesser i ikke at blive påført konkurrence indgår blandt de interesser, som planloven har til formål at værne. (...) Det fremgår specifikt af lovforarbejderne, at detailhandelsreglerne ikke har til formål at regulere konkurrenceforhold, men alene retter sig mod de plandokumenter, der giver mulighed for arealanvendelse til butikker, og at konkurrencen mellem butikstyper vil fortsætte. (...) Landsretten finder således, at [købmændenes] interesser i at deres dagligvarebutikker i Horsens ikke blev påført konkurrence fra Bilka, ikke indgår blandt de interesser, som planloven, herunder detailhandelsreglerne skal varetage. Herefter, og da der i øvrigt ikke foreligger klare fejl eller andre sådanne særlige omstændigheder, der kan danne grundlag for erstatningsretlig beskyttelse (...)"* frifandtes Bilka.

Højesteret tiltrådte, af de grunde landsretten havde anført, at der ikke var påført købmændene noget tabt, og udtalte, at *"... der ikke ved afgørelserne, herunder ved kommunens sagsbehandling, er begået sådanne fejl, at der kan blive tale om erstatningsansvar."*

Disposition

- Sagsstrategi
  - Bevissikring og bevisoptagelse
  - Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - Fremlæggelse af juridiske responsa
  - Ensidigt indhentede erklæringer
  - Rette sagsøgte
  - Påstande
  - Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - **Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten**
  - Opsættende virkning
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten

- Domstolenes sagsomkostningsafgørelse i sager mod offentlige myndigheder:
  - "I gamle dage"
  - Kan domstolene undlade at tilkende staten omkostninger i en sag, hvor staten blankt frikendes af landsretten og af højesteret?
-

Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten

- Retsplejelovens § 312, stk. 1 og 2:
  - *"Den tabende part skal erstatte modparten de udgifter, retssagen har påført modparten, medmindre parterne har aftalt andet.*
  - *Retten kan dog bestemme, at den tabende part ikke, eller kun delvist, skal erstatte modparten de påførte udgifter, hvis særlige grunde taler for det."*
-

Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten

- Kolding-dommen
- Princielle sager – eksempel: Vandplansagen

Disposition

- — Sagsstrategi
  - — Bevissikring og bevisoptagelse
  - — Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - — Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - — Fremlæggelse af juridiske responsa
  - — Ensidigt indhentede erklæringer
  - — Rette sagsøgte
  - — Påstande
  - — Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - — Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - **Opsættende virkning**
  - Forvaltningsretlig retskraft
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Opsættende virkning

- Opsættende virkning i rekursager
  - Planlovens § 60, stk. 5 og 6:
  - *"Ved rettidig klage efter § 58, stk. 1, nr. 3, 4 og 5, kan Natur- og Miljøklagenævnet bestemme, at en af kommunalbestyrelsen eller miljøministeren meddelt tilladelse eller godkendelse ikke må udnyttes, og at et påbud ikke skal efterkommes. Er et bygge- eller anlægsarbejde iværksat, kan nævnet påbyde dette standset.*
  - *En tilladelse efter § 35, stk. 1 må ikke udnyttes før klagefristens udløb. Rettidig klage efter § 58, stk. 1, nr. 1 og 2 har opsættende virkning, medmindre Natur- og Miljøklagenævnet bestemmer andet."*
-

Opsættende virkning

- Opsættende virkning i rekursager
  - MBL § 95:
    - *"En klage har opsættende virkning for et påbud eller forbud, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet ..."*
  - MBL § 96:
    - *"En klage over en tilladelse, godkendelse eller dispensation har ikke opsættende virkning, medmindre ministeren bestemmer andet ..."*
-

Opsættende virkning

- Kan søgsmål have opsættende virkning?
  - Forsøgsvindmølleparken i Skarrild Plantage (den materielle karakter af opsættende virkning)
  - Miljøklagenævnets afgørelse vedrørende miljøbeskyttelseslovens § 41 efter den såkaldte "*Herlev-sag*".
  - Opsættende virkning gives undtagelsesvist ud fra en konkret vurdering i sager, hvor
    - Hvis det vil medføre uoprettelig skade – både økonomisk og ikke økonomisk – og skaden ikke kan søges genoprettet ved erstatning.
    - Ud fra en vurdering af muligheden for at vinde hovedsagen.
-

Opsættende virkning

- U1994.823 H Gyproc-sagen.
- I sagen blev tilsidesættelse af en af Konkurrencerådet truffet afgørelse ikke tillagt opsættende virkning.
- Begæring om forelæggelse af spørgsmål for EF-domstolen blev ikke taget til følge.
- U1995B.128 kommentar til Gyproc-sagen af tidligere Højesteretsdommer Per Walsøe:

"Domstolene er, selv om lovhjemmel ikke foreligger, ikke afskåret fra undtagelsesvis at tillægge et søgsmål vedrørende gyldigheden af en administrativ afgørelse opsættende virkning."

Opsættende virkning

- Østre Landsrets kendelse af 6. februar 2015 (MRSA-sagen)
  - Meddelelse af aktindsigt i resultatet af et metodeafprøvningsstudie vedrørende MRSA i svinebesætninger, som Fødevarestyrelsen gennemførte i 2011
  - Fødevarestyrelsen suspendede udleveringen af oplysningerne, indtil landsretten havde truffet afgørelse om hvorvidt søgsmålet skulle tillægges opsættende virkning
  - Landsretten fandt bl.a., at:
    - *"Der er tale om en principiel sag vedrørende en række komplicerede retlige spørgsmål og af vidtrækkende betydning også for andre landmænd med svinebesætninger. Sagen rejser spørgsmålet om afvejningen mellem offentlighedens ret til aktindsigt over for hensynet til at undgå mulig stigmatisering af de involverede landmænd."*
    - *"Den skade i form af stigmatisering, som sagsøgerne påberåber sig, at de kan blive påført ved en udlevering af de oplysninger, der er søgt aktindsigt i, vil i givet fald kunne være uoprettelig."*
  - Landsretten tillagde derfor søgsmålet opsættende virkning
  - Verserer ved Højesteret
-

Opsættende virkning

- De processuelle regler vedrørende opsættende virkning af en ansøgning om kære er fastsat i Rpl § 395, jf. § 389 a.
- Rpl § 395: *"Kære har ikke opsættende virkning, medmindre andet er bestemt i loven, eller det bestemmes af den ret, hvis afgørelse kæres, eller den ret, hvortil afgørelsen kæres. Det samme gælder ansøgning til Procesbevillingsnævnet om tilladelse til kære efter § 389 a."*
- Rpl § 389 a: *"Kendelser og andre beslutninger, der afsiges af byretten under hovedforhandlingen eller under dennes forberedelse, kan ikke kæres. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til kære, hvis kendelsen eller beslutningen angår spørgsmål af væsentlig betydning for sagens forløb eller af afgørende betydning for parten og der i øvrigt er anledning til at lade afgørelsen prøve af landsretten som 2. instans."*
- *Stk. 2. Ansøgning om kæretilladelse efter stk. 1 skal indgives til Procesbevillingsnævnet, inden 2 uger efter at afgørelsen er truffet."*

Opsættende virkning

- Østre Landsrets kendelse af 15. september 2015 (den processuelle karakter af opsættende virkning)
- Opsættende virkning ved ansøgning til Procesbevillingsnævnet om kæretilladelse indtræder ikke, når der er tale om kære fra landsret til Højesteret, fordi Rpl § 395 kun henviser til § 389a og ikke også til § 392.
- Kendelse:

"Da der i retsplejelovens § 395 ikke er hjemmel til at tillægge en ansøgning om tilladelse til kære efter § 392 opsættende virkning, og da der ikke på andet grundlag ses at være hjemmel hertil, bestemmelse, at A's anmodning om, at ansøgning til procesbevillingsnævnet om tilladelse til at kære landsrettens kendelse af 28. august 2015 tillægges opsættende virkning, tages ikke til følge."

Disposition

- — Sagsstrategi
  - — Bevissikring og bevisoptagelse
  - — Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - — Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - — Fremlæggelse af juridiske responsa
  - — Ensidigt indhentede erklæringer
  - — Rette sagsøgte
  - — Påstande
  - — Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - — Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - — Opsættende virkning
  - **Forvaltningsretlig retskraft**
  - Speciallovsstraffesager – miljø
-

Forvaltningsretlig retskraft

- Administrative nævn mellem domstole og forvaltning
  - Tvistnævn:
  - Klagenævnet for Udbud (Ledes af formandskab, der er byrets- eller landsdommere, eventuel deltageres af sagkyndige eller jurister).
  - Advokatnævnet (Formand der er højesteretsdommer, to næstformænd, der er dommere, 18 medlemmer, hvoraf 9 skal være advokater og 9 der ikke må være advokater).
  - Nævn, der fungerer som rekursinstans:
  - Flygtningenævnet (Flygtningenævnets uafhængighed er søgt sikret ved regler, der svarer til retsplejelovens regler om dommeres uafsættelighed, ligesom Flygtningenævnets afgørelser er endelige).
  - Natur- og Miljøklagenævnet (ledes som "fastkernenævn" af formanden (jurist), 7 lægmænd udpeget af Folketinget og 2 Højesteretsdommere).
-

Forvaltningsretlig retskraft

- Behandlingen ved disse nævn har væsentlige lighedstræk med domstolsbehandling
  - Dette er særligt tydeligt ved nævnets sammensætning, herunder formanden (om formanden skal være jurist eller dommer).
  - I Retsplejerådets betænkning 1401/2001 er i kap. 3 og 4 en redegørelse for tvistløsning uden for domstolene, herunder spørgsmålet om forvaltningsdomstole og administrative nævn. I betænkningen side 164 er vedrørende perspektivering til norsk ret anført, at:
  - *"(Forbrukertvistutvalget svarer til Forbrugerklagenævnet i Danmark). Hvis Forbrukertvistutvalgets afgørelse ikke indbringes for domstolene inden 4 uger, **har afgørelsen dog bindende virkning (retskraft) som en dom og kan tvangsfuldbyrdes som en dom.**" (understreget her).*
  - Afgørelserne fra Natur- og Miljøklagenævnet kan ikke tvangsfuldbyrdes som en dom. Men nævnets domstolslignende karakter kan tale for, at nævnets afgørelser har retskraft som en dom.
-

Disposition

- — Sagsstrategi
  - — Bevissikring og bevisoptagelse
  - — Vidneførsel af embedsmænd – sagkyndig bevisførelse
  - — Sagkyndige vidner – ekspertudpegede
  - — Fremlæggelse af juridiske responsa
  - — Ensidigt indhentede erklæringer
  - — Rette sagsøgte
  - — Påstande
  - — Særligt om offentlige myndigheders erstatningsansvar
  - — Retssager mod Staten og dermed Kammeradvokaten
  - — Opsættende virkning
  - — Forvaltningsretlig retskraft
  - **Speciallovsstraffesager - miljø**
-

Speciallovsstraffesager – miljø

Manuskript kommende bog om erhvervsstrafferet. Forfatter til kapitel 10 med fokus på

- Miljøretlig regulering (miljøbeskyttelsesloven, jordforureningsloven, planloven og naturbeskyttelsesloven)
  - Sagens parter
    - Anklager og forsvarer
    - Det strafferetlige ansvarssubjekt: Grundejeransvar og brugeransvar (operatøransvar, driftsherreansvar, forureneransvar)
    - Medvirken ansvar
  - Kontrolbesøg og bevisoptagelse
    - Tvangsindgrebsloven
    - Isoleret bevisoptagelse
  - Konfiskation og bødestraf
  - Processtrategi
    - Manglende / utilstrækkelig hjemmelsangivelse, begrundelse, partshøring, angivelse af straffesubjekt
    - Bestemthedskravet
    - Intertemporalretlige forhold
    - Vejledningsforpligtelse
    - Proportionalitet
    - Håndhævelsesfortabende myndighedspassivitet
-

Speciallovsstraffesager – miljø

Planlovens § 64, stk. 1:

"Medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, straffes med bøde den, der

1) overtræder bestemmelser i en lokalplan eller en af de efter § 68, stk. 2, opretholdte vedtægter og planer mv.,

2) overtræder § 35, stk. 1, § 39 og § 40, stk. 1,

3) tilsidesætter vilkår for en tilladelse eller dispensation mv. efter loven eller de i medfør af loven udfærdigede forskrifter eller planer eller tilsidesætter kommunalbestyrelsens bestemmelser efter § 37, stk. 2, eller

4) undlader at efterkomme et påbud eller forbud, der er udstedt til loven eller de i medfør af loven udfærdigede forskrifter, herunder påbud om at berigtige et ulovligt forhold."

Den planretlige regulering er ikke omfattet af den særlige straffebestemmelse i straffelovens § 196. Dermed kan der ikke, selv i grove sager, ske frihedsstraf.

Speciallovsstraffesager – miljø

U 2003.254 Ø, der vedrørte bødestraf på 5.000 kr. for overtrædelse af planloven. Den pågældende havde undladt at efterkomme kommunens påbud om at fraflytte en ejendom i et sommerhusområde. Byretten idømte den pågældende en bøde på 10.000 kr. Landsretten nedsatte bøden til 5.000 kr. og bemærkede herved, at forarbejderne til lov nr. 1022 af 23. december 1998 om ændring af lov om planlægning ikke var retningsgivende for udmålingen af bødestraffen, idet en påtænkt bestemmelse om skærpet bødestraf ikke var blevet gennemført.

U 2013.2213 Ø, der vedrørte bøde for overtrædelse af planlovens § 64, stk. 1, nr. 4. De pågældende havde undladt at efterkomme kommunens påbud om at fraflytte deres bolig i et sommerhusområde. Landsretten fandt, at bøden for manglende efterkommelse af et flyttepåbud i et førstegangstilfælde måtte fastsættes til 5.000 kr. pr. husstand fordelt med halvdelen til hver i et samboende par. Under hensyn til at de pågældende to gange tidligere havde overtrådt bestemmelserne blev bøden fastsat til 7.500 kr. til hver.

Speciallovsstraffesager – miljø

Tvangsindgrebslovens (retssikkerhedslovens) § 10, stk. 1 hjemler en ret til ikke at inkriminere sig selv. Bestemmelsen bygger på Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 6.

Kriterium: Konkret mistanke, der er så stærk, at der er grundlag for at rejse sigtelse indenfor strafferetsplejen.

Tvangsindgrebsloven § 10, stk. 3 forpligter myndigheden til at vejlede den mistænkte om retten til ikke at inkriminere sig selv.

Retten i Esbjergs dom, sags nr. 98-2413/2012, afsagt den 21. oktober 2013 (utrykt): Sagen angik anvendelsen af ulovligt optagne beviser under et kontrolbesøg.

T var tiltalt for overtrædelse af en bekendtgørelse om tilsætninger mv. af fødevarer, ved at have solgt laks tilsat nitritsalt. Fødevarestyrelsen havde konstateret, at en virksomhed havde brugt nitritsalt, og undersøgt derfor hvilke virksomheder, der havde købt nitritsalt, med henblik på kontrol med alle virksomhederne, herunder T.

Speciallovsstraffesager – miljø

Retten i Esbjergs dom, sags nr. 98-2413/2012, afsagt den 21. oktober 2013 (utrykt) (fortsat):

Med henvisning til, at T havde indkøbt store mængder, men ikke handlede med nitritsalt, lagde retten til grund, at Fødevarestyrelsen ved kontrolbesøgets mål: *"... have haft mistanke om, at der muligvis var begået uretmæssige forhold i tiltaltes virksomhed."*

Under kontrolbesøget hos T, talte Fødevarestyrelsen med T om, at T havde solgt laks tilsat nitritsalt, og retten udtalte:

"Fødevarestyrelsen findes derfor efter dette tidspunkt at have haft en konkret mistanke om, at tiltalte havde begået en lovovertrædelse, der kan medføre straf."

Fra dette tidspunkt havde T ikke længere pligt til at oplyse Fødevarestyrelsen om anvendelsen af nitritsaltet, jf. tvangsindgrebslovens § 10, stk. 1, og efter stk. 3 havde Fødevarestyrelsen pligt til at vejlede T herom.

Det blev lagt til grund, at Fødevarestyrelsen ikke havde vejledt T selvinkrimineringsforbuddet, og de efterfølgende oplysninger, som T afgav til Fødevarestyrelsen angående anvendelsen af nitritsaltet fandtes:

*"... derfor at være omfattet af selvinkrimineringsgrundsætningen. De pågældende ulovligt tilvejebragt beviser må derfor **ikke udgøre det eneste eller det afgørende bevis mod tiltalte.**"* (Fremhævet her).

På baggrund heraf frifandtes T. Afgørelsen udelukker ikke, at ulovligt optagne bevis anvendes, men viser klart, at beviserne ikke kan være det eneste eller det afgørende bevis.

Kontakt

Håkun Djurhuus

Partner, advokat (H) · København

Offentlig Virksomhed

T +45 72 27 33 44

M +45 25 26 33 44

E djur@bechbruun.com

København
Danmark

Aarhus
Danmark

Shanghai
Kina

T +45 72 27 00 00
www.bechbruun.com